

20. februar 2023

Dette brevet sendes på vegne av Buskerud Botaniske forening, Buskerud Orienteringskrets, DNT Drammen og Omegn, DNT Indre Østfold, DNT Nedre Glomma, DNT Oslo og omegn, DNT Ringerike, DNT Vansjø, Follo sopp- og nyttevekstforening, Kongsberg og Omegns Turistforening, Drammen klatreklubb, , Kongsberg og Omegns Turistforening, Naturvernforbundet i Buskerud, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus Buskerud KFUK-KFUM Speidere, Norges Jeger- og Fiskerforbund Oslo, Norges Jeger- og Fiskerforbund Østfold, Norges Jeger- og Fiskerforbund Akershus, Norges Jeger- og Fiskerforbund Buskerud, Norsk organisasjon for terrengsykling, Drammen og Omegn, BirdLife Norge avd. Buskerud, BirdLife, avd. Oslo og Akershus, BirdLife, avd. Østfold, Oslo og omland friluftsråd, Oslofjordens Friluftsråd, Skiforeningen, Skogselskapet i Buskerud og Telemark, Skogselskapet i Oslo og Akershus, Tistedalens Friluftslag og Østfold Botaniske Forening.

Innspill til Revidering av spillemiddelordningen

FNF er regionale samarbeidsfora som jobber for å fremme naturverdier og friluftslivsinteresser regionalt. FNF i henholdsvis Oslo og Akershus, Buskerud og Østfold har til sammen over 44 tilsluttede organisasjoner og representerer over 200 000 medlemskap. Vi leverer høringsinnspill til alle arealsaker som berører våre interesser, holder kurs og konferanser for å øke kompetansenivået i de frivillige organisasjonene og setter naturverdier og friluftsliv på dagsorden.

Sammendrag av viktigste innspill

- **Styrket behovskartlegging og krav til kommunens behovsvurderinger**
- **Bedre informasjon og kommunikasjon rundt ordningen**
- **Bedre inkluderende medvirkning fra organisasjoner til kommuner**
- **Forenklete søknadsprosesser for mindre anlegg**
- **Mulighet for å søke om flere og mindre tiltak og mindre beløp**
- **Øremerkede midler til friluftslivet**
- **Sørge for helhetlige prosesser og helhetlig anleggsutbygging med økonomisk forutsigbarhet**
- **Inkludere FNs bærekraftsmål for bærekraftig utvikling av areal og materialbruk**

Tema 1: Bygger vi de riktige anleggene?

Hvordan definerer vi anleggsbehov? Bygger vi i dag de anleggene det er mest behov for? Hvordan skal vi sikre at disse anleggene bygges?

Rapporten til Menon Economics (2020) viser at mange fylkeskommuner og kommuner mener det er for få nærmiljøanlegg og friluftslivsanlegg til å dekke behovet.

Friluftsliv gir mye aktivitet for lite midler. Å være fysisk aktiv i naturen og nærmiljøet er den aktiviteten nordmenn oppgir at de helst ønsker å gjøre mer av¹. Opphold og fysisk aktivitet i naturen gir bedre folkehelse, både fysisk og mentalt². Friluftsliv gjennom opphold i naturen, turgåing, fiske, jakt og annen høsting er lavterskeltak som det er enkelt å tilrettelegge for. Det er gratis, har ingen alderskrav og kan gjennomføres uten mye utstyr. Friluftsliv er integrering og sosial utjevning i praksis³.

Derfor er nærmiljøanlegg og friluftslivsanlegg tilrettelegging som kan gi mye fysisk aktivitet i alle aldre for lite midler.

Det er derfor viktig at spillemiddelordningen **bidrar til at det tilrettelegges for et minimum av nærmiljø- og friluftslivsanlegg hvert år** – gjerne gjennom at en forutsigbar andel av det årlige overskuddet brukes på friluftslivsanlegg og nærmiljøanlegg.

Prioritering av nærmiljø- og friluftslivsanlegg behøver ikke å gå på bekostning av andre større anlegg. Tilrettelegging av friluftsliv er såpass kostnadseffektivt at det er svært usannsynlig at en økt støtteandel til kategorier som turruter og dagsturhytter vil fortrenge en tiltrengt svømmehall eller ishall i samme område.

Ordbruken i ordningen kan også revideres og differensieres, da anlegg er et ord som sterkt forbindes med idretten. Man kan for eksempel si tilrettelegging for friluftsliv eller rekreasjonsområder kombinert med kanalisering av ferdsel.

Hvilke anlegg som skal få tilskudd må baseres på befolkningens behov

Spillemiddelordningen bidrar til anleggsutbygging uten at man nødvendigvis er avstemt med ønskene og aktivitetsprofilen i befolkningen lokalt. **Behovskartleggingen må derfor styrkes.** Kartleggingen må baseres på kunnskap fra forskning, statistikk og undersøkelser om befolkningens aktivitetsmønster, trender, helseprofil, samfunnets generelle utviklingstrekk og innspill fra befolkningen.

Bredere medvirkning i behovskartlegging og prioritering av anlegg

Det offentlige må vurdere å prøve ut nye metoder for medvirkning i kommunene og sørge for at kommuner har tilstrekkelig kompetanse, verktøy og ressurser som støtter opp under dette arbeidet. En god medvirkningsprosess bør utformes på en måte som gjør det overkommelig for frivillige organisasjoner å delta i arbeidet, og ikke bidrar til ytterligere kompleksitet. Natur- og friluftslivorganisasjoner og andre relevante frivillige organisasjoner må være representert på samme måte som idrettsrådene, og må få gi innspill til behovskartlegginger og prioriteringer i fylkeskommune og kommune. I tillegg må barn og unge, eldre og innvandrere inkluderes.

¹ Klima og Miljødepartementet Stortingsmelding om friluftsliv [Meld. St. 18 \(2015–2016\) - regjeringen.no](#)

² [Friluftsliv og psykisk helse, Norsk Friluftsliv](#)

³ [Helsedirektoratet rapport nr. 3/2017, Fysisk aktivitet; omfang, tilrettelegging og sosial ulikhet, Gunnar Brei og Kolbjørn Rafoss.](#)

⁴ [NRK Ytring, «I skogen sier de hei», juni 2020](#)

For å sikre at friluftslivet også deltar når kommunestyrene gjør sine prioriteringer, bør man oppdatere *Veileder for kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet*⁵ slik at avsnittet om medvirkning også inkluderer friluftslivet og egenorganiserte interesser i tillegg til idrettsrådene.

Økt informasjon og veiledning er avgjørende for spillemiddelordningens treffsikkerhet

Spillemiddelordningen er nyttig, men også komplisert og ressurskrevende. Den kan virke for stor og vanskelig å sette seg inn i og følge opp for frivillige. Den tekniske løsningen på nett er heller ikke god. Kompleksiteten og for dårlig informasjon fører til en dårligere realisering av friluftslivsanlegg nær der folk bor enn det som ville være gunstig for folkehelsen i befolkningen. Den kan med fordel forenkles for å gjøre det overkommelig for frivillige organisasjoner å delta. Det finnes andre store støtteordninger som ikke er like krevende å søke på (f.eks. Sparebankstiftelsen).

Forslag til tiltak:

- Informasjonsside om hvilke natur- og friluftslivsorganisasjoner som er søknadsberettiget og forenklet oversikt over hva de kan søke om, både under friluftslivsplanlegg og nærmiljøplanlegg. Eksempelvis er muligheten til å søke om sammenkoblinger av kyststistrekk godt gjemt (bestemmelsenes vedlegg 5 fotnote 31 og 32) slik at ikke alle får denne muligheten med seg. Tiltak som er rettet inn mot naturopplevelse og kanalisering av ferdsel utenom sårbare naturområder må også omtales.
- Informasjonsside om hvordan man som organisasjon går fram.
- Automatisering av nettskjemaet, for eksempel ved hjelp av avkrysningsbokser og rullegardinvalg som tar bort de alternativene som ikke gjelder videre i prosessen og setter inn beløp etter valg som er gjort i skjemaet.
- Det må være mulig å komme videre i søknadsskjemaet før alt er fylt inn på en side, slik at man kan få overblikk over søknaden og samle spørsmål når man må be om hjelp.
- Brukertester må gjennomføres, og informasjonen og den tekniske løsningen må korrigeres deretter.
- Hver fylkeskommune bør ha en egen ansatt veileder som kan spillemiddelordningen ut og inn som både kommuner og organisasjoner kan kontakte ved behov. Informasjonssiden til spillemiddelordningen bør ligge lett tilgjengelig på fylkeskommunen og kommunenes nettsider.

Tema 2: Krav, vilkår og insentiver

For å oppnå målet med idrettspolitikken er det viktig at det blir bygget anlegg som er åpne og tilgjengelige, og som sikrer et bredt og mangfoldig aktivitetstilbud for flest mulig.

Hvilke krav, vilkår og insentiver kan inngå i tilskuddsordningen for at vi skal oppnå dette?

Staten må stille krav til kommunens behovsvurderinger

Behovskartleggingen av anlegg må styrkes, og staten må stille krav til kommuners behovsvurderinger:

- Status aktivitetsnivå
- Definere måloppnåelse
- Prioritere anlegg etter ønsket effekt
- Etablere måleindikatorer for å se om anleggene treffer

⁵ [Veileder - Kommunal planlegging for idrett og fysisk aktivitet \(V-0798\) - regjeringen.no](#)

Forenkling av prosessen for mindre anlegg

Som nevnt over, melder frivilligheten at spillemiddelordningen er tungvint og vanskelig å bruke på frivillig basis. Forenkling av søknadsprosessen for mindre anlegg kan føre til en større grad av realisering av friluftslivs- og nærmiljøanlegg. Det kan i tillegg sikre at de riktige anleggene bygges.

Forslag til tiltak:

- Det bør legges til rette for større andel spillemiddelfinansiering av friluftslivsanlegg. Fylkeskommunene ønsker til dels flere nærmiljøanlegg og friluftslivsanlegg for egenorganisert aktivitet enn det frivilligheten har ressurser til å finansiere 1/3 av.
- Det bør øremerkes midler til anleggstyper som det etter behovskartlegging vurderes særlig viktig å satse mer på.
- Avbyråkratisere og forenkle prosessen av små søknadsbeløp til enkle anlegg og tiltak med en raskere saksbehandling.

Helhetlige prosesser og helhetlig utbygging

Anleggsdekningen bør ses i en større sammenheng, og ikke begrenses tilfeldig til å gjelde innenfor den enkelte kommunegrense.

Forutsigbarhet. I dag bygges som regel anlegg før støtte er mottatt. Det bør være en raskere saksbehandling og støtteutbetaling før bygging av mindre anlegg for å unngå økonomisk risiko for frivillige organisasjoner. Forskuttering av midler kan være en løsning. Idrettskretsen jobber for å få til en praksis hvor alle kommuner i Viken mellomfinansierer spillemidlene. Denne ordningen bør i så fall automatisk gjelde for alle søkere av spillemiddelordningen.

Ordning som ser overordnet på tiltak. Enkelte tiltak kan være deler av større anlegg. For eksempel skiløyper der hver del av manglende løypestrek over et større område må søkes om hver for seg. Det burde være mulig å se slike tiltak under ett, som ett anlegg.

Friluftslivs- og nærmiljøanlegg på tvers av kommune- og fylkesgrenser. Friluftslivet har også når det gjelder stier og turveier i noen grad «anlegg» som strekker seg over flere kommuner. Eksempelvis vil en turvei gjennom Oslo og Lørenskog måtte gå gjennom en søknadsprosess i to fylkeskommuner og to kommuner, som hver for seg kan ha ulike prioriteringer. Vi ønsker en ordning hvor søknad om slike tiltak kan knyttes til den kommunen hvor den største andelen av løypa hører til.

Planmessighet er fortsatt viktig

Forenkling av søknadsprosessen for mindre anlegg kan føre til større grad av realisering av friluftslivs- og nærmiljøanlegg. Det er imidlertid fortsatt viktig å ikke senke kravene for mye slik at byggingen bærer preg av tilfeldighet, som i praksis innebærer unødig nedbygging av natur.

En kombinasjon av enklere søknadsprosess og bredere medvirkning vil ivareta dette viktige hensynet.

Vi ønsker også at prosjekter inkludert i for eksempel friluftslivets ferdselsårer, også er godkjent som oppfylld av plankrav.

FNs bærekraftsmål må ligge til grunn for ordningen

FNs bærekraftsmål må i større grad ligge til grunn for ordningen, og for andre anleggspolitiske føringer på feltet. Det bør innebære en tydelig forventning om en positiv effekt og lønnsomhet i alle anleggsprosjekter som finansieres gjennom ordningen.

Tilrettelegging i natur kan også fungere som et slags vern. Det kan være vanskeligere å bygge ut hundremeterskoger som har en gapahuk eller en merket sti, og kanalisering av ferdsel kan spare de mest sårbare naturområdene.

Det bør også være mulig å søke midler til vedlikehold og oppgradering av hytter generelt, ikke bare dagsturhytter. I disse bærekraftstider er det viktig å vedlikeholde eksisterende hytter, uavhengig av om det er dagsturhytter eller overnattingshytter.

Det bør også stilles krav til at nye anlegg skal bygges arealnøytralt. Det betyr ikke nei til nye anlegg, men at anleggsutbygging i natur må kompenseres i form av restaurering. Gjenbruk av arealer og materialer må være den foretrukne retningslinjen for å oppnå minst mulig avtrykk.

Inkludere flere mindre anlegg i spillemiddelordningen

Det er flere tiltak som får folk i aktivitet som det er aktuelt å kunne søke spillemidler om, men prosjektene her er igjen så små at det oppleves som alt for komplisert å søke for dette formålet.

Forenklet søknadsprosess og inkludering av flere tiltak i ordningen kan øke aktiviteten.

Anleggelse av **møteplasser i skogen** er stadig aktuelt. Det kan være overnattingshytter andre steder enn fjellet (eksempelvis kystledhytter), opparbeiding av terreng, naust, bygge gapahuk, bål plass og lignende.

Innhold og mål for turen er også en motivasjon for å komme seg ut. Det kan være utkikkspunkt, turstier langs elver og bekker, kyststier, informasjonsskilt, skilting og merking av mindre strekk, spise- og sittebenk og bygging av fugletårn, samt tilrettelegging med parkeringsplass for tilgang til fugletårn. Det bør også være mulig å søke spillemidler til kartlegging av natur. Artsregistrering er et flott frivillig gjøremål som får folk ut og i aktivitet. Det er folkeforskning og en helsebringende og samfunnsnyttig aktivitet.

Makssatsen for spillemidler til turvei bør økes betraktelig slik at tilskuddet utgjør en forskjell for kostnadskrevenne turveiltak. En kyststi kan for eksempel koste 15 millioner kroner å sikre grunnen til, prosjektere og gjennomføre.

Spillemidlene kunne også rommet **tilretteleggingsprosjekter** som universell utforming. Det kan være universelt utformet badebrygge, platå for fuglekikking, fiskebrygge og universelt utformede muligheter til å komme ned til vannet uten å skulle bade.

Klimaendringer skaper større behov for blant annet tilrettelegging og oppgradering av stier, samt andre tilpasninger som må gjøres for å opprettholde aktiviteter i et endret klima. Det er ønskelig å kunne søke om midler også til dette.

Bredere medvirkning må være regelstyrt

Det må legges opp til bredere medvirkning enn kun den klassiske idretten. Friluftsliv, egenorganiserte miljøer, ungdom etc. må få sin stemme hørt på en mer regelstyrt måte enn i dag. Se avsnitt over angående endring i veiledningen for kommunal planlegging.

Tema 3: Hvem bør ha ansvar for hva?

I dag fastsetter KUD regelverket og fordeler rammen til fylkeskommunene etter visse kriterier. Fylkeskommunene prioriterer og tildeler midler til søkerne basert på behovsoppgaver/prioriteringer fra kommunene og regelverket.

Er dagens arbeidsfordeling hensiktsmessig, eller kan det tenkes bedre måter å organisere dette arbeidet på?

Fylkeskommunen må fortsatt kunne prioritere i egen region

Fylkeskommunene som en regional utviklingsaktør har svært gode forutsetninger for å gjøre helhetlige og kloke vurderinger og prioriteringer for sin region. Eksempelvis har Viken fylkeskommune nedprioritert søknader om fotballbaner med gummigranulat og prioritert søknader for friluftslivsanlegg. Sammen med en forenklet søknadsprosess vil sistnevnte mest sannsynlig medføre flere friluftslivsanlegg som igjen kan få svært mange mennesker i aktivitet.

Til slutt, samfunnet utvikler seg fort. Derfor bør hele ordningen evalueres og justeres med forholdsvis jevne mellomrom.

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Buskerud

Kaja Høgås
Koordinator
FNF Buskerud

Forum for natur og friluftsliv Oslo og Akershus

Maria Rundhaugen Tesaker
Koordinator
FNF Oslo og Akershus

Forum for natur og friluftsliv Østfold

Nina Frydenlund
Koordinator
FNF Østfold